

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341.1

АБДУЛЛАЄВ Р.А.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ НАКЛАДАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ САНКЦІЙ ЄС ЗА МААСТРИХТСЬКИМ ДОГОВОРОМ

Статтю присвячено правовому механізму накладання санкцій ЄС за Маастрихтським договором у період до укладання Лісабонського договору. Розглядаються санкційні режими, що були введені в рамках процедури, визначеної Маастрихтським договором. Досліджується проблематика правової основи впровадження індивідуальних санкцій ЄС за Маастрихтським договором. Висвітлюється практика Суду ЄС щодо правомірності окремих актів інституцій ЄС про накладання санкцій.

Ключові слова: Маастрихтський договір, міжнародні санкції, санкції ЄС, індивідуальні санкції, антитерористичні санкції.

Статья посвящена правовому механизму наложения санкций ЕС по Маастрихтскому договору в период до заключения Лиссабонского договора. Рассматриваются санкционные режимы, которые были введены в рамках процедуры, определенной Маастрихтским договором. Исследуется проблематика правовой основы введения индивидуальных санкций ЕС по Маастрихтскому договору. Освещается практика Суда ЕС относительно правомерности отдельных актов институций ЕС о наложении санкций.

Ключевые слова: Маастрихтский договор, международные санкции, санкции ЕС, индивидуальные санкции, антитеррористические санкции.

The article is devoted to the legal mechanism of EU sanctions under the Treaty of Maastricht before the conclusion of the Treaty of Lisbon. It considers the sanctions regimes that were introduced under the procedure set forth in the Treaty of Maastricht. It further analyses the problem of legal basis of individual sanctions of the EU under the Treaty of Maastricht. It reviews the practice of the European Court of Justice concerning legality of certain acts of the EU institutions on application of sanctions.

Key words: Treaty of Maastricht, international sanctions, EU sanctions, individual sanctions, anti-terrorist sanctions.

Вступ. Санкції є одним із найбільш часто вживаних та дієвих інструментів спільної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС (СЗППБ). Більшість впроваджених ЄС санкцій є індивідуальними, тобто спрямованими проти конкретних осіб, зокрема проти фізичних осіб та груп, пов'язаних із міжнародним тероризмом. Більшість відповідних санкційних режимів була введена до набрання чинності Лісабонським договором відповідно до санкційних процедур, визначених Маастрихтським договором. Проте Маастрихтський договір та інші чинні договори, що регулювали діяльність Європейської Спільноти (ЄЕС) та Європейського Союзу (ЄС), не містять норм щодо індивідуальних санкцій. У статті розглядається правовий механізм, що був використаний європейськими інституціями для накладання таких санкцій, та юридичні техніки, що були при цьому використані. Враховуючи те, що більшість введених за Маастрихтським договором санкційних режимів проти осіб є чинними, дослідження правових підстав їхнього введення становить актуальну проблему.

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей правового механізму накладання індивідуальних санкцій ЄС за Маастрихтським договором у період до набрання чинності Лісабонським договором.

© АБДУЛЛАЄВ Р.А. – аспірант кафедри права Європейського Союзу та порівняльного правознавства (Національний університет «Одеська юридична академія»)

Результати дослідження. Можливість застосування обмежувальних заходів (санкцій) за рішенням Європейського Союзу була передбачена Маастрихтським договором. Спеціальна правова база для застосування обмежувальних заходів була створена ст.ст. 228а та 73g Договору про заснування Європейської Спільноти (ДЄЕС), пізніше Ніццьким договором вони були замінені на ст. 60 та ст. 301. За ст. 301, у випадках, коли в рамках узгоджених позицій чи сумісних дій із питань спільної зовнішньої політики і безпеки, ухвалених у відповідності до положень ДЄЕС, Спільнота здійснює кроки з метою перервати чи обмежити повністю або частково економічні відносини з однією чи декількома третіми країнами, Рада вживає необхідних термінових заходів. Рада, за пропозицією Комісії, приймає рішення кваліфікованою більшістю [1, с. 301].

Ст. 301 вимагає прийняття спільної позиції чи спільної дії в рамках СЗППБ на першому етапі та імplementації відповідного документу регламентом ради на другому етапі. Буквальне читання статті приводить до висновку, що її положення обмежені за обсягом. По-перше, за нею можливе прийняття не всіх санкцій, а лише тих, що переривають чи скорочують економічні відносини. Санкції, що не мають такої мети, мали імplementуватися в інший спосіб, наприклад, державами-членами. По-друге, видається, що використання цієї статті можливе для введення санкцій лише проти держав. Отже, стаття, щонайменше формально, виключала можливість введення санкцій проти осіб.

На додачу до ст. 301, Маастрихтським договором було також введено спеціальний правовий базис для санкцій, пов'язаних із фінансовими операціями. Згідно із новою ст. 60 ДЄЕС, «якщо у випадках, передбачених у ст. 301, буде визнано необхідним прийняття заходів на рівні Спільноти, то Рада може відповідно до процедури ст. 301, вжити невідкладні заходи по руху капіталу і платежах, які стосуються зацікавлених третіх країн» [1, с. 60]. У будь-якому разі, при введенні санкцій проти держав ст. 301 та ст. 60 створили достатню правову основу, що могла бути застосована як для імplementації резолюцій Ради Безпеки ООН (РБ ООН), так і автономно [2, р. 564].

На першому етапі, всі економічні санкції проти третіх держав вимагали прийняття спільної позиції чи спільної дії, яка одногосно приймалася на підставі ст. 15 Маастрихтського договору (тепер ст. 29). Другий етап прийняття санкцій залежав від природи заходу. Якщо спільна позиція вводила економічні та фінансові санкції, як-от заморожування активів, обмеження імпорту та експорту, заборона інвестицій та кредитування, Комісія подавала пропозицію щодо регламенту Ради, який приймався кваліфікованою більшістю на підставі ст. 301 та ст. 60 з метою імplementації спільної позиції [3, р. 490]. Прийняття регламенту на другому етапі гарантувало, що політичні цілі, викладені в спільних позиціях, стають обов'язковим законодавством Союзу [4, р. 11].

У зв'язку з розвитком міжнародних подій, механізм ст. 301 та ст. 60 спочатку трактувався широко як такий, що дозволяє введення будь-яких санкцій, у тому числі санкцій проти осіб. Це пов'язано з розвитком теорії цільових санкцій, що накладаються безпосередньо на винуватців певних правопорушень та не зачіпають усього населення цільової країни. Аби розв'язати суперечність між текстом ст. 60 та ст. 301 та необхідністю використання інструментарію цільових санкцій, Рада та Комісія погодилися широко тлумачити концепцію «третьої країни». Відповідно, санкції проти фізичних осіб вводилися за такою самою процедурою, що й санкції проти третіх країн. При цьому фізичні особи розглядалися як такі, що пов'язані з урядом третьої країни та можуть скорегувати її поведінку без розривання економічних зв'язків. До таких осіб належать ті, хто приймає рішення щодо державної політики, осіб та групи, що фізично контролюють частини державної території, займають провідні пости в державному апараті, або фінансово підтримують таких осіб [5, р. 42]. Також Рада використала цей підхід до членів сімей вказаних вище осіб, оскільки сімейні зв'язки могли бути використані для уникнення або пом'якшення негативного ефекту санкцій.

Можна виділити ще один специфічний вид європейських санкцій – санкції проти осіб, не пов'язаних із третьою державою. Зазвичай йдеться про підозрюваних у зв'язках із міжнародними терористичними групами, що не мають тісного зв'язку з певною державною територією чи регіоном та можуть діяти по всьому світові. Хоча необхідність реагування на акти терору після 11 вересня 2001 р. була очевидною, постало питання про правову підставу введення санкцій проти терористів та пов'язаних із ними осіб, адже терористичні групи не завжди пов'язані з державною територією та використання санкцій проти них ніяк не може розглядатися як санкції проти третіх країн.

Спочатку Комісія намагалася розв'язати цю суперечність за допомогою ст. 308 ДЄЕС. Відповідно до наданих нею пропозицій, договір «не надає для прийняття цього регламенту по-

вноважень інших, ніж за ст. 308» [6]. Значення цієї статті поступово зростало в період між укладанням Маастрихтського та Лісабонського договорів, оскільки вона регулярно використовувалася для доповнення інших статей статутних документів ЄС щодо відносин із третіми країнами [7, р. 126]. З практичної точки зору, ст. 308 давала Союзу змогу вживати заходи для досягнення власних цілей, хоча статутними договорами для цього не передбачалося необхідних повноважень: «Якщо в рамках напрямів політики, визначених у Договорах, дія Союзу уявляється необхідною для досягнення однієї з цілей, передбачених Договорами, а останні не надали відповідних повноважень, то Рада, постановляючи одногослосно на пропозицію Комісії та після ухвалення Європейського парламенту, приймає необхідні положення» [1, с. 308].

Згодом Комісія, за результатами обговорення в Раді, вирішила доповнити свою пропозицію та запропонувала потрійний правовий базис, що ґрунтувався на ст.ст. 60, 301 та 308 Договору про заснування Європейської Спільноти. В результаті було прийнято традиційний двоетапний підхід через прийняття спочатку спільних позицій, а потім регламентів Ради, якими відбувається імплементація спільних позицій. Така процедура застосовувалася як для впровадження індивідуальних санкцій за списками ООН, так і автономних санкцій ЄС [8, р. 81].

На перший погляд, розроблена процедура була аналогічною процедурі введення санкцій проти держав, проте додавання ст. 308 принесло дві важливих відмінності. По-перше, прийняття регламенту щодо осіб, не пов'язаних із третьою країною, вимагало єдності держав членів замість голосування кваліфікованою більшістю. По-друге, додалася необхідність проводити консультації з Європейським Парламентом до призначення голосування.

Загалом рішення про застосування ст. 60 та ст. 301 для введення санкцій проти фізичних осіб (як пов'язаних, так і не пов'язаних із державою) навряд чи можна назвати ідеальним із правової точки зору. Звичайно, можна говорити про застосування аналогії закону, однак виникає питання, чи може аналогія застосовуватися в цьому разі. Якщо говорити про застосування ст. 301 до фізичних осіб за аналогією, то найбільш очевидним її поясненням є те, що на момент укладання ДФЄС ані ООН, ані ЄС не застосовували такого інструменту, як санкції проти фізичних осіб, а отже, з початком його застосування виникла прогалина у праві, яку треба було подолати за допомогою аналогії [8, р. 84]. Неясним, однак, залишається питання, чи передбачалася при складанні тексту ст. 301 можливість її застосування за аналогією. Аби відповісти на це питання, доцільно встановити, чи подібні індивідуальні санкції до санкцій проти держав із політичної та економічної точок зору.

З політичної точки зору необхідно розпочати з того, що санкції проти держав можуть мати довготривалий політичний ефект як для держави, проти якої застосовані санкції, так і для держави, що застосовує санкції. Держава, яка вводить санкції, бере до уваги політичні та економічні міркування, відносини з державою, щодо якої вводяться санкції та своїх союзників, чії інтереси можуть постраждати. Може здатися, що цього не відбувається у разі індивідуальних санкцій, проте пильніший розгляд показує, що і в цьому разі можуть виникати аналогічні проблеми, адже санкції зазвичай вводяться проти осіб, що мають політичний вплив у державі, або осіб, що, хоча і не мають зв'язку з державою, здатні до таких дій у відповідь, як терористичні акти [8, р. 85], чи, навпаки, можуть скористатися законними засобами захисту своїх інтересів, як-от звернення до Суду ЄС.

Економічний вимір ст. 301 полягає в її початковому завданні створення спільної торговельної політики. Це означає, що ЄС застосовує єдиний підхід до торгівлі з третіми країнами. В разі введення економічних чи фінансових санкцій, це означає, що всі держави-члени мають застосовувати однаковий підхід до їхньої імплементації. Санкції проти всієї держави, очевидно, дають змогу добитися єдиного підходу. Санкції проти осіб лише в деяких випадках зачіпають спільну торговельну політику. Якщо йдеться про застосування санкцій до фізичної особи з політичних міркувань, економічні інтереси видаються незачепленими. Однак, коли йдеться про деяких юридичних осіб (як-от великі компанії чи банки), це може мати економічний вплив [8, р. 88].

Імовірно, ЄС міг би піти іншим шляхом, використовуючи для накладання індивідуальних санкцій лише ст. 60 та ст. 301, оскільки існує зв'язок між санкційними режимами ООН та ЄС. Як серед санкцій проти держав, так і серед санкцій проти осіб, більшість в ЄС вводиться через імплементацію відповідних резолюцій РБ ООН. Оскільки санкції проти держав вводяться на підставі ст. 301, ЄС міг би використати ту саму статтю для накладання індивідуальних санкцій. Ст. 301 вимагає прийняття рішення щодо СЗППБ відповідно до ст. 11 (тепер ст. 24) Договору про Європейський Союз (ДЄС), що призначена для збереження миру та посилення міжнародної безпеки згідно із принципами Статуту ООН. Підтримка міжнародного миру та безпеки є принци-

пом Статуту ООН, а також відображена в статутних документах ЄС. Відповідно, можна вважати, що ООН та ЄС пов'язані через переслідування ними однієї і тієї самої мети [8, р. 95]. Європейська Комісія зазначала: «Формулювання ст. 41 Статуту ООН та ст. 301 ДЄЕС показує, що автори останнього явно мали на меті створити платформу для імплементації Спільноту всіх заходів, прийнятих Радою Безпеки, що закликають до дій Спільноти» [9, par. 136].

Підстави для такого висновку не зовсім зрозумілі. Ст. 301 жодним чином не посилається на документи ООН чи рішення РБ ООН, а її розташування в договорі відділяє її від положень, що регулюють ведення СЗППБ, отже, прямого зв'язку між ст. 41 Статуту ООН та ст. 301 ДЄЕС не простежується.

Онтологічне тлумачення ст. 60 та ст. 301 стало єдиним можливим шляхом подолання проблем, що виникають при поширенні їхньої дії на фізичних осіб. Викладені в них норми тлумачаться в світлі їхньої цілі та ширшому контексті правопорядку ЄС, що дає змогу поширювати їхню дію на ситуації, які прямо не зазначені в статтях [10, р. 5]. Однак у разі, якщо онтологічне тлумачення ст. 60 та ст. 301 буде недостатнім для подолання суперечності між санкціями проти держав та індивідуальними санкціями, ст. 308 стає додатковою правовою підставою, використання якої обґрунтовується потребою, аби дії Союзу відповідали розвитку міжнародних відносин.

Використання ст. 308 потенційно дає змогу накладати індивідуальні санкції як на фізичних осіб, пов'язаних із державою, так і на фізичних осіб, не пов'язаних із державою. Потреба санкцій щодо останніх виникла у зв'язку з введенням відповідних санкцій ООН та необхідністю їхньої імплементації на рівні ЄС. Вищезгадана резолюція РБ ООН 1373 дала змогу вводити такі санкції без урахування списків ООН в автономному порядку.

З метою імплементації відповідних резолюцій ООН, ЄС використав традиційну двоетапну процедуру. Було прийнято спільну позицію 2001/931, в якій було викладено загальні підстави застосування санкцій, та Регламент Ради 2580/2001, яким, власне, і було введено санкції. Ними було створено всеохоплюючу систему накладання санкцій на фізичних та юридичних осіб, що підозрюються у тероризмі чи його фінансуванні.

Процедуру внесення фізичних осіб до санкційних списків було окреслено ст. 1(4) спільної позиції 2001/931: «Список у додатку розробляється на підставі точної інформації чи матеріалів, які вказують на те, що рішення було прийняте компетентним органом щодо фізичних осіб, груп чи юридичних осіб, незалежно від того, чи таке рішення ґрунтувалося на розслідуванні чи наявності звинувачення у скоєнні терористичного акту, чи спробі здійснити, взяти участь у здійсненні чи полегшити здійснення такого акту, про яке стало відомо на підставі серйозного та такого, що заслуговує на довіру свідчення чи доказу таких дій. Фізичні особи, групи та юридичні особи, які визначені РБ ООН як пов'язані з тероризмом, чи проти яких введено санкції, можуть бути включені до списку» [11, art. 1(4)].

Питання про правовий базис та можливість судового перегляду існують не тільки щодо спільних позицій, але й щодо регламентів Ради, за допомогою яких відбувається імплементація цих спільних позицій. Так, для імплементації спільної позиції 2001/931 Рада прийняла регламент 2580/2001 на підставі ст.ст. 60, 301 та 308 ДЄЕС [12]. Цей регламент стосувався лише «зовнішніх» терористів; ним були заморожені активи осіб, вказаних у санкційних списках, та було заборонено надання ним фінансових послуг.

Питання про те, чи можна вважати ст.ст. 60, 301 та 308 належною правовою підставою для прийняття регламенту, було розглянуто Судом першої інстанції ЄС у справі «Сісон проти Ради». На думку позивача, Рада не мала повноважень для прийняття регламенту на підставі вказаних статей, оскільки вони дають змогу запровадження санкцій виключно проти третіх країн, але не осіб чи організацій. Також позивач стверджував, що в Ради немає повноважень одноособово створювати санкційні списки фізичних та юридичних осіб, оскільки це фактично надає Раді судові повноваження, що не передбачається статутними договорами ЄС [13, par. 89–91].

Суд першої інстанції, однак, не погодився з цими доводами та зазначив, що ст.ст. 60, 301 та 308 становили належний правовий базис для прийняття регламенту 2580/2001. Він відкинув аргумент про присвоєння Радою судових повноважень, оскільки накладені санкції не несли рис кримінального покарання [13, par. 100].

Можна згадати, що у відомій справі Каді як Суд першої інстанції, так і Суд ЄС дійшли аналогічних висновків щодо природи ст.ст. 60, 301 та 308. Так, було зазначено, що «формулювання ст.ст. 60 та 301, особливо фрази «що стосується третіх країн» та «з однією чи більше третіми країнами» вказують на впровадження заходів відносно третіх країн, але ця концепція включає правителів таких країн, а також фізичних та юридичних осіб, що пов'язані, або прямо

чи непрямо контролюються ними» [13, par. 166]. Також Суд першої інстанції, з думкою якого погодився Суд ЄС, зазначив: «Жодне специфічне положення Договору ЄС дозволяє прийняття заходів такого роду, що були викладені в регламенті, що оспорується, який стосується кампанії проти міжнародного тероризму, та більш конкретно накладання економічних та фінансових санкцій, таких як заморожування активів щодо фізичних та юридичних осіб, які підозрюються в участі чи фінансуванні міжнародного тероризму, де не можна встановити будь-який зв'язок із панівним режимом третьої держави, а отже, умови для застосування ст. 301 задоволені» [13, par. 180]. Щодо ст. 308 суди зазначили, що її положення доповнюють ст. 60 та ст. 301, оскільки вони є «містком» між ДЄЕС та ДЄС та дають змогу пристосувати вжити заходи до цілей Договору ЄС, зокрема в сфері СЗППБ [13, par. 198]. Таким чином, європейські суди повністю поділили позицію Комісії щодо можливості застосування ст.ст. 60, 301 та 308 для введення індивідуальних санкцій проти осіб.

Висновки. Маастрихтським договором не передбачалася можливість введення ЄС індивідуальних санкцій проти фізичних осіб. Із виникненням такої потреби та розвитком теорії індивідуальних санкцій постала необхідність широкого тлумачення окремих положень Договору про Європейську Спільноту так, аби дозволити їхнє використання для впровадження індивідуальних санкцій. Можливість такого широкого тлумачення була підтверджена європейськими судовими інституціями. Обране рішення важко назвати ідеальним із точки зору юридичної техніки, проте воно дало змогу ЄС виконувати резолюції РБ ООН щодо індивідуальних санкцій та застосовувалося для впровадження власних санкцій ЄС аж до 2009 р., коли описана правова проблематика була розв'язана Лісабонським договором.

Список використаних джерел:

1. Договір про заснування Європейської Спільноти, 25.03.1957. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_017 (дата звернення: 17.10.2016).
2. Cremona M. Defining competence in EU external relations: Lessons from the treaty reform process. *Law and practice of EU external relations / A. Dashwood, M. Maresceau (eds.)*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. – P. 559–590.
3. Elsuwege P. The Adoption of ‘Targeted Sanctions’ and the Potential for Inter-institutional Litigation after Lisbon. *Journal of Contemporary European Research*. 2011. No 7. P. 488–499.
4. Tridimas T. Gurierez-Fons J. A. EU Law, International Law and Economic Sanctions Against Terrorism: The Judiciary in Distress? *Queen Mary University of London School of Law Legal Studies Research Paper*, 2009. 42 p.
5. Casteleiro A.D. Security Aspects in EU External Policies / A.D. Casteleiro, M. Spornbauer. *EUI Working papers*, 2009. 89 p.
6. Proposal for a Council Regulation on specific restrictive measures directed against certain persons and entities with a view to combating international terrorism (2002/C 25 E/05) COM(2001) 569 final 2001/0228(CNS). URL: [https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j4nvke1fm2yd1u0_j9vtvgajcovz8izf_j9vvij5epmjlley0/vkcweecmcbxz/v=s7z/f=/com\(2001\)569_en.pdf](https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j4nvke1fm2yd1u0_j9vtvgajcovz8izf_j9vvij5epmjlley0/vkcweecmcbxz/v=s7z/f=/com(2001)569_en.pdf) (Дата звернення: 15.08.2017).
7. Elsuwege P. The interface between the Area of Freedom, Security and Justice and the Common Foreign and Security Policy of the European Union: Legal Constraints to Political Objectives. *Freedom Security and Justice in the European Union: Internal and External Dimensions of Increased Cooperation after the Lisbon Treaty / R.L. Holzhaecker, P. Luif (eds.)*. New York: Springer, 2013. P. 119–135.
8. Eckes C. *EU Counter-Terrorism Policies and Fundamental Rights: The Case of Individual Sanctions*. Oxford: Oxford University Press, 2009. 478 p.
9. Case C-402/05 and 415/05, Kadi and other v. Council. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62005CJ0402> (дата звернення: 11.06.2017).
10. Maduro M.P. Interpreting European Law: Judicial Adjudication in a Context of Constitutional Pluralism. *European Journal of Legal Studies*. 2008. No 2. P. 2–22.
11. Council Common Position of 27 December 2001 on the application of specific measures to combat terrorism. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32001E0931> (дата звернення: 16.06.2017).
12. Council Regulation (EC) No 2580/2001 of 27 December 2001 on specific restrictive measures directed against certain persons and entities with a view to combating terrorism. URL: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_2001.344.01.0070.01.ENG (дата звернення: 22.11.2017).

13. Case T-47/03, José Maria Sison v Council of the European Union. 2003. ECR II-73. URL: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=T-47/03>. (дата звернення: 17.11.2017).

УДК 342.9

СТРЕМЕНОВСЬКИЙ С.М.

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ АДАПТАЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТИВ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС

Досліджуються погляди фахівців щодо змісту та аналізу реалізації Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Розглядаються наукові погляди та дискусії з цих питань. Аналізуються підходи до визначення основних термінів у зазначеній сфері.

Ключові слова: *нормативно-правові акти, законодавство, адаптація, гармонізація, Європейський Союз.*

Исследуются взгляды специалистов по содержанию и анализу реализации Общегосударственной программы адаптации законодательства Украины к законодательству Европейского Союза. Рассматриваются научные взгляды и дискуссии по этим вопросам. Анализируются подходы к определению основных терминов в указанной сфере.

Ключевые слова: *нормативно-правовые акты, законодательство, адаптация, гармонизация, Европейский Союз.*

The views of experts on the content and analysis of the implementation of the National Program of Adaptation of Ukrainian Legislation to the legislation of the European Union are researched. The scientific views and discussions on these issues are considered. The approaches to the definition of the basic terms in the given sphere are analyzed.

Key words: *legal acts, legislation, adaptation, harmonization, European Union.*

Вступ. Адаптація нормативно-правових актів (НПА) України до законодавства ЄС – це їх поетапне розроблення, прийняття та впровадження з урахуванням європейського законодавства. Адаптація відбувається відповідно до Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004 р. № 1629-IV (Загальнодержавна програма) [1]. Адаптація є процесом узгодження законів України та інших НПА з *acquis communautaire*, яка є правовою системою ЄС, включає його акти законодавства та інші правові документи Європейського Співтовариства. Оперативне оновлення вітчизняного законодавства до європейських стандартів зумовлене низками цілей, основними з них О. Чорномаз вважає набуття Україною членства в ЄС, проведення адміністративної, якісної судової реформи, утвердження верховенства права та демократизація суспільних процесів, сприяння доступу українських підприємств на ринок ЄС, залучення іноземних інвестицій тощо, а також необхідність оновлення суперечливого, нестабільного, недосконалого вітчизняного законодавства [2, с. 192].

Проблема адаптації НПА України до права ЄС активно розглядається в юридичній науці. Зазначену проблематику досліджують В. Бутрименко, Н. Гнидюк, І. Грицяк, Г. Друзенко, Н. Железняк, Ю. Капіца, В. Мотиль, М. Микісвич, О. Миколенко, В. Муравйов, О. Рудік, Т. Серета, О. Чорномаз, М. Федун, С. Шевчук, І. Яковлюк та ін. Однак загальний стан дослідження адаптації НПА до європейських стандартів потребує більшого узагальнення з метою виділення недостатньо аналізованих аспектів та сфер цього процесу.

© СТРЕМЕНОВСЬКИЙ С.М. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства (Міжнародний приватний університет імені Пилипа Орлика)